

לא לתת דוגמא

יש בחינוך צד של דברים פרקטיים, מעשיים, כשהילד מסוגל ללבוש ציצית- נותנים לו ציצית, מסוגל ליטול לולב- נותנים לו לולב, מסוגל לברך- מלמדים אותו לברך. וכן הלאה.

אבל יש יחס כללי אל הילד, והיחס הכללי מתחיל הרבה קודם לכן. מקובל לחשוב ש"גיל החינוך" הוא מגיל שש ואילך. אבל ברור שגם עד גיל שש אין לנהוג הפקרות. גיל חמש- שש הוא גיל החינוך במובן של התרגלות למצוות, משום שלפני כן אין הילד מבין מהן מצוות ואין הוא מסוגל להבדיל באופן ברור בין המצוות והמשחקים. אבל היחס הכללי אל הילד, לגני בניית אישיותו, מתחיל- לכל הדעות- מלידה. ראשית החינוך היא שהתינוק יונק משדי אימו. אין זה החינוך במובן זה שאני מלמד אותו ומרגיל אותו לעשות כך או אחרת, כי אם התקשרות של התינוק עם אישיותה של האם. יסוד החינוך שהוא באמון ובקשר שבין המחנך והמתחנך, והיחס הזה נבנה כשאר תינוק יונק משדי אימו, או מן הבקבוק שאימו מגישה לפיו.

החינוך כמובן של יצירה היחס, הקשר, האמון. מתחיל בשעת הלידה. אם האם, שהיא הגורם העיקרי של החינוך בגיל הרך, היא מלאה באהבת ה', בדבקות בה' ובעבודתו, אז הילד סופג זאת. הוא סופג זאת לאו דווקא בדרכים הכרחיות- קוגניטיביות- מחשביות, כי אם באופו טבעי. כאשר הילד הקטן רואה שאנחנו מקיימים את המצווה ברצינות, אז גם הוא מקיים אותן ברצינות. ככל שהוא גדל, אני מזמין אותו להיות לצידי בזמן קיומה של המצווה: כשאר אני עומד לברך, כשאר אני הולך לבקר חולים, ואפילו כשאר אני הולך לנחם אבלים או לקבור מתים, אני לוקח אותו איתי. הילד רואה כיצד אני עושה חסד, והרצון לעשיית חסד נקבע בנפשו. הוא מתמלא רוח של חסד. כשאר הוא רואה שאני מתפלל בכוונה, גם הוא מתפלל בכוונה.

בעיברית קוראים לזה, בטעות: "דוגמא. אבל "דוגמא" נותנים בתיאטרון, ואילו בחיים הרגילים אדם אינו יכול "לתת דוגמא". מחנך צריך לנהוג באופן טבעי, שאם- לא- כן הוא יגדל דור מעולה של אנשים צבועים. אדם צריך לדבר ולהתנהג בטבעיות, ולשפר את התנהגותו הטבעית ככל שיכול. אי- אפשר לרמות ילדים קטנים. הם מבינים היטב אם המורה או המחנך מראה להם את פניו האמיתיות, או שהוא מעמיד פנים. הם מבחינים היטב בצביעות מפני שיש להם כלים אינטואיטיביים, שאין לאנשים מבוגרים. כשאר הורים ומחנכים מדברים בסגנונות ובתכנים מלאכותיים ומאולצים. יוצר הדבר אצל הילדים אישיות כפולה וסתירות. מושג ה"דוגמא" הוא רדוד. ההורה אינו "נותן דוגמא אישית", כי אם משתדל להיות בסדר בינו ובין ריבונו של עולם, ואז גם ילדיו לומדים את הדרך הטובה.

(החינוך הטבעי/ הרב אבינר)